

«A Múrcia parlen el més bell català del món»

Autor: Antonio Botías/La Verdad
Data de publicació: 30-10-2019

L'Antonio Botías reivindica el paper dels catalans en la conquesta i repoblament del regne de Múrcia.

“Set segles i mig després de la conquesta del Regne per Jaume I, perduren desenes de paraules que van portar els repobladors catalans.”

Molts d’ells eren murcians recents que tot just si havien descobert la ciutat. Però havien arribat per quedar-se i, amb el pas dels segles, determinar que la nostra Múrcia actual no sigui una província andalusa més. Es tracta d’aquelles hosts que van acompanyar el Rei Jaume I durant la Reconquesta de l’antic regne i que van repoblar aquestes terres, les quals aviat els van deixar meravellats. Entre els primers pobladors, un gran nombre era d’origen català. I no resulta gaire complicat descobrir-ne l’herència i influència, encara que a través de la història hagi estat sovint silenciada.

La majoria dels autors sempre s’han basat en la Crònica d’Alfons X, qui unes vegades resta transcendència a la intervenció de Jaume I i en d’altres fins i tot inventa dades i varia la cronologia. Ja durant la celebració del 700è aniversari de la creació del ‘Concejo de Murcia’, fa ara mig segle, va resultar evident la presència d’al·lusions al rei castellà, encara que alguns investigadors van advertir en els papers periòdics que, més que armes castellanes, van ser aragoneses i catalanes les que van conquerir Múrcia.

En un interessant article intitulat ¿Múrcia, un país catalán frustrado?, el catedràtic de Geografia de la Universitat de València Vicens M. Rosselló identifica incomptables termes murcians les arrels dels quals s’endinsen en paraules catalanes. D’entrada, l’autor recorda que, al costat de la porta per on Jaume I va entrar a Múrcia, va ordenar de bastir-hi la parròquia de Santa Olalla dels Catalans, l’actual ‘Santa Eulalia’, i la seva sola existència prova l’origen de qui es va alçar com a nou amo de la ciutat. A aquest detall s’hi afegeix, per aportar un altre exemple, el fet que encara s’utilitza el nom ‘Almudí’ per referir-se a l’antic pòsit, després audiència, terme identificat com un arabisme català que significa «vell graner». O la ‘claustra’ de la Catedral, avui ocupada per un museu. I això sense tenir en compte el nom del principal carrer de Múrcia, ‘la Trapería’, que prové de la Draperia que havia citat el cronista Ramon Muntaner,

nascut a [la corona] d'Aragó al 1265.

Al voltant del 1325, aquest autor escriuria a la seva Crònica, concretament al capítol XVI, que els habitants de la ciutat de Múrcia «són catalans i parlen del pus bell catalanesc del món». A aquesta destacada referència se li podria sumar una altra de posterior realitzada al 1296, més de 30 anys després de la conquesta de la ciutat, quan Jaume II d'Aragó es va apoderar del «Regne de Múrcia, i per consell dels de la terra, que eren catalans, li donaren totes les viles i castells». Així ho va reflectir la Crònica de Ferran IV [de Castella], escrita pels volts de l'any 1340.

De la 'llanda' al 'abercoque'

Aleshores, per què es defensa l'herència castellana i aragonesa sobre totes les coses? Autors com l'erudit Javier Fuentes y Ponte van contribuir a afirmar aquesta teoria en la seva obra Murcia que se fue, pels volts del 1872, i on advertia de la presència de veus aragoneses a Múrcia. Si bé admetia que, en els orígens, el poble menut parlava provençal, és a dir, català.

Una altra prova és l'anomenada palatalització de la ela d'algunes paraules, com 'llanda', 'chulla', 'bambolla' o 'llampo', tan populars en els camps de Cartagena i Múrcia. O els vocables que provenen del català 'pols' (polvo), 'rebuig' ('rechazo') o 'trenc' ('rayar'), i que van donar lloc, a la Regió de Múrcia, a veus com 'rebuche', 'polsaguera', 'rebusco' o 'trinque'.

Justo García Soriano, en el seu Vocabulario del Dialecto Murciano, editat a Madrid al 1932, concloïa que «quasi la meitat del lèxic peculiar de la regió és d' origen català». Però ningú li va fer cas. D'entre les paraules que citaven aquest i d'altres autors s'hi troben 'abocar' (bolcar una bossa o recipient en un altre), 'corcón', 'correntía', 'esclafar', 'robín' (óxido), 'puncha' i 'punchar', 'saín', 'rujiar' (de 'ruixar'), 'terratremol', 'cuco' (de 'cuc') o 'trespol' (una mena de golfes), entre d'altres centenars d'exemples.

I per si això fos poc, els autors també assenyalen com a catalans termes sense els quals no es podria entendre l'horta murciana. Aquest és el cas de 'esparteña', 'boria', 'alhábega', 'aceña', 'caballón' (de 'cavalló'), 'gobén' (de 'govern', que és una peça del carro), 'pésol', 'olivera', 'fangue', 'garbillar', 'regle' i 'paleta', 'mota', i fins i tot els mateixos 'abercoques', que ja eren citats en català pels volts de l'any 1331 como 'albarcoquers'.

I això sense comptar amb d'altres vocables catalans fins al moll de l'òs com 'Isla Grosa', 'Calnegre', 'Calblanque' o 'Calarreona'. Curiosament, molts d'aquests termes han estat acceptats per la Real Academia Española de la Lengua com a murcianismes.

Cognoms per a la història

Si els diccionaris no provessin la penetració catalana a la Regió, la llista de cognoms tan catalans com històrics que van poblar aquesta terra és indiscutible. Segons va recordar En Rosselló, el 40% dels pobladors que apareixen al 'Repartiment' de Múrcia provenien d'aquelles terres. De fet, recentment abordada aleshores la repoblació de Sevilla, no hi havia tants castellans per enviar a aquestes latituds. L'erudit Torres Fontes establia en un 39% la xifra de catalans i només en un 18% la de castellans. Quasi res.

El llicenciat Cascales també va escriure que, de 102 regidors que tenia la ciutat, fins a 40 tenien cognoms d'origen català. Entre aquests Pujante, Borgoñós, Bienvingud, Tallante, Guirao, Guillamón, Durante, Reverte, Riquelme, Puche, Pujalte, Capel, Cerdán, Arnao, Noguera, Meseguer, Miralles, Ballester, Nogués, Soler, Virgili, Vinader, Viudes...

De molts d'ells en dependria el futur de Múrcia en els segles següents, una part de la seva llengua i els seus símbols. Tal vegada aquells catalans que van venir amb Jaume I van portar a Múrcia el costum del cèlebre 'pa amb tomàquet', que després els murcians van tornar a portar a Barcelona mentre construïen el metro de la ciutat.

Diumenge 4 de setembre del 2016, 01:21

Antonio Botías
cronista oficial de Múrcia
La Verdad
https://www.laverdad.es/murcia/ciudad-murcia/201609/04/murcia-hablan-bello-catalan-20160904012144-v.html